

Крім цього, ВР України підтримала зміни щодо того, що слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження й у тому разі, коли строк досудового розслідування закінчився і жодну особу не було повідомлено про підозру, при цьому змін до ст. 284 КПК України не запропоновано, що свідчить про їх безсистемність.

Цим же проектом пропонується ряд змін щодо процедури розгляду справи у касаційному провадженні, подачі документів (у електронній формі), обчислення строків проведення досудового розслідування та продовження строків його проведення, процедури і підстав проведення обшуку, призначення експертиз та підстав закриття кримінального провадження, а також надання можливості оскарження письмового повідомлення про підозру.

Внесення змін до КПК в редакції норм, запропонованих цими законопроектами, свідчать про повне нерозуміння системи побудови КПК та його інститутів, завдань кримінального провадження, а також загальноєвропейських принципів.

Набуття чинності змін до КПК зумовить тотальне порушення прав потерпілих, оскільки для встановлення особи, яка вчинила злочин, запропонованого змінами строку в більшості випадків вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів є недостатнім.

Варто зауважити, що деякі зміни до КПК є доцільними та необхідними з точки зору дотримання прав учасників кримінального судочинства, проте, через безсистемність та нелогічність їх викладення, неузгодженість з іншими нормами КПК та суміжних законів, відсутності широкого наукового обговорення аналізу науковцями та практичними працівниками призводить до проблем у правозастосуванні, створенні штучної конкуренції норм та неоднозначного їх застосування, що негативно позначається як на якості, так і ефективності правозастосування.

Крім цього, не сприяє однозначності застосування положень КПК України і відсутність аналізу судової практики, яка лише зрідка узагальнюється, проте не стає основою формування пропозицій змін до законодавства. Як наслідок, проблеми існують, проте заходи щодо їх вирішення не здійснюються суб'єктами законодавчої ініціативи.

Маю сподівання, що для вирішення цих та інших нагальних питань законодавчий орган у 2018 році займатиметься професійною та відповідальною діяльністю з обов'язковим врахуванням позиції науковців і практиків, й, насамперед, інтересів держави, а не окремих політично-вмотивованих проектів.

Одержано 06.11.2017

УДК 159.9

Наталя Євгеніївна ТВЕРДОХЛЄБОВА,

*старший викладач кафедри охорони праці та навколишнього середовища
механіко-технологічного факультету Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3139-4308>*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

Україна – одна з перших країн у світі, яка задекларувала рівні права й можливості жінок і чоловіків у всіх сферах життя [1, ст. 24]. Гендерна рівність – рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь в усіх сферах життєдіяльності суспільства [2, ст. 1]. В ряді міжнародних правових актів про рівність жінок та чоловіків таке розуміння рівності передбачає: рівність у правах і свободах, в обов'язках, у відповідальності, можливостях, досягненні результатів [3, с. 70]. Але на практиці визначені та задекларовані законодавством України рівні права для жінок і чоловіків, у тому числі й у правоохоронній сфері, не гарантують їм рівних можливостей.

Проблема формування та реалізації дієвої гендерної політики в українському суспільстві загалом та у правоохоронній сфері зокрема є актуальною і потребує розв'язання.

Сучасні реалії українського суспільства з огляду рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в поліції вимагають нової побудови правоохоронної системи, яка має передбачати оптимальне використання людського ресурсу, зокрема його жіночої складової.

Гендерна політика в правоохоронній сфері має спрямуватися на забезпечення збалансованої участі жінок і чоловіків у прийнятті рішень, що сприятиме формуванню нового світогляду щодо ролі жінки в поліції, а відтак, утвердженню гендерної рівності.

Важливою складовою формування та реалізації гендерної політики в Україні є гендерна статистика, яка дає можливість виявити гендерні диспропорції в різних сферах діяльності суспільства та надати рекомендації щодо їх збалансування. Гендерна статистика має бути оперативною й адекватно відбивати проблеми жінок в усіх сферах їх життєдіяльності. Необхідними заходами в цьому аспекті є:

- коригування українського трудового законодавства з метою зробити його гендерно нейтральним;
- введення в дію системи законодавчих положень, що унеможливить дискримінацію за ознакою полу і сімейного стану у сфері зайнятості і на ринку праці на всіх етапах взаємодії працівника і працедавця (з моменту подання оголошень про вакансії);
- встановлення в державному секторі економіки чіткого взаємозв'язку оплати праці та її цінності й складності (на основі відповідних досліджень);
- створення механізму встановлення фактів дискримінації за ознакою статі, віку тощо і відшкодування збитку громадянам, що зазнали дискримінації.

Сформулюємо рекомендації щодо плану дій для інтеграції гендеру в реформу поліцейських сил.

1. Нормативно-правові документи повинні забезпечувати урахування гендерних аспектів. Постійне проведення гендерної експертизи нормативно-правових актів, наказів, розпоряджень, інструкцій дозволить підвищити ефективність роботи персоналу.

2. Необхідно розробити комплексну стратегію зовнішніх і внутрішніх комунікацій в підтримку досягнення цілей гендерної рівності в поліцейській організації.

3. Регулярно оцінювати принципи набору і критерії відбору персоналу з метою уникнення їх необ'єктивності.

4. Організувати соціально-психологічний супровід службової діяльності жінок для досягнення високого рівня їх відповідності вимогам набору на службу, що може включати програму наставництва для жінок-поліцейських усіх рангів, програму навчання всіх новобранців і діючих співробітників поліції, оптимізацію соціально-психологічного клімату в службових колективах, програму по роботі з сім'ями співробітників з урахуванням гендерного складу.

5. Створити необхідні умови для ефективної діяльності з урахуванням гендерної специфіки працівників правоохоронних органів (матеріально-технічне забезпечення, санітарно-технічні споруди, службові приміщення, обладнання, формений одяг тощо).

6. Розробити чіткі, прозорі та об'єктивні критерії оцінки діяльності працівників на основі переглянутих посадових інструкцій та кваліфікаційних вимог з урахуванням гендерного аспекту.

Систематичне проведення гендерного аналізу сприятиме вивченню стану дотримання гендерних прав та інформаційної основи для подолання гендерних розривів кадрового складу правоохоронних органів України. Аналіз може проводити поліція, незалежний орган, міністерство або інші суб'єкти, залучені в процес реформування.

Аналіз ситуації на робочому місці може включати:

- збір інформації за допомогою анонімного опитування різних за званням співробітників поліції обох статей;
- інтерв'ю та консультації з ключовими особами в організації (наприклад, начальник відділу кадрів) і поза нею (наприклад, громадська комісія зі зв'язків з поліцією);
- аналіз статистичної інформації: дані про набір і відбір на службу в поліцію; обсяг, вид і ефективність отриманого навчання з урахуванням гендерних аспектів тощо.

Створення цілісної системи гендерного навчання для персоналу правоохоронних органів (службова підготовка особового складу, програма підвищення кваліфікації керівного складу, навчальні програми гендерної освіти у відомчих вищих навчальних закладах) сприятиме, на нашу думку, підвищенню ефективності професійної діяльності чоловіків та жінок.

Таким чином, важливість формування та реалізації гендерної політики обумовлена, перш за все, потребами громадського життя, необхідністю ефективного використання людського потенціалу України як європейської держави та розвитку кожної особистості. Інтеграція гендерного компонента в правоохоронну діяльність є важливим засобом укріплення довіри населення і посилення правопорядку в державі.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : зі змінами та доповненнями. Харків : Весна, 2008. 48 с.
2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 1.
3. Мельник Т. М. Творення суспільства гендерної рівності: міжнародний досвід. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності. 2-ге допов. вид. Київ, 2010. 440 с.

Одержано 04.11.2017

УДК 477(1)

Сергій Сергійович ТЕРЕЩУК,

кандидат юридичних наук, викладач кафедри

кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7263-4155>

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

У теорії кримінального процесу підстави проведення процесуальних дій (у тому числі НСРД) прийнято поділяти на три групи: матеріально-правові, процесуальні та фактичні [1, с. 51]. Матеріально-правовою підставою проведення НСРД є ступінь тяжкості кримінального правопорушення, щодо якого відбувається розслідування в рамках конкретного кримінального провадження. Це означає, що проведення НСРД при розслідуванні кримінальних проступків не допускається (ст. 300 КПК України). Кримінальним процесуальним законом встановлено положення, згідно з яким більшість НСРД проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких кримінальних правопорушень. Поряд з цим, такі НСРД як зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежений її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК) та установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК) можуть бути проведені при розслідуванні кримінальних правопорушень будь-якої тяжкості. Процесуальною підставою проведення НСРД є прийняття рішення відповідним суб'єктом кримінального провадження у формі процесуального документу. Варто зазначити, що відповідно до положення п. 1.9 Інструкції [2], процесуальними документами щодо проведення НСРД є постанови, клопотання, доручення, протоколи уповноваженого співробітника (працівника) оперативного підрозділу, слідчого, прокурора, а також ухвали слідчого судді. Фактичними підставами проведення НСРД, є наступні: 1. Наявні відомості, які потребують перевірки, для підтвердження або спростування інформації про вчинене кримінальне правопорушення. Джерелами інформації про вчинені кримінальні правопорушення або котрі готуються можуть бути: заяви, листи та інші повідомлення громадян, службових чи посадових осіб, підприємств, установ та організацій; повідомлення ЗМІ (газети, журнали, теле- і радіопрограми та ін.); відомості, отримані під час допиту особи; матеріали чи відомості, отримані за результатами проведення огляду або обшуку речей, житла чи іншого володіння особи тощо. Інформація про кримінальне правопорушення також може бути отримана під час проведення НСРД у іншому кримінальному провадженні (під час проведення аудіо-, відеоконтролю особи, за результатами огляду і виїмки кореспонденції тощо). Проте отримана з таких джерел інформація потребує перевірки, підтвердження достовірності фактів, обставин чи встановлення інших даних із застосуванням НСРД з метою перевірки події чи ознак злочину для прийняття законного рішення і реагування. Як підставу для проведення НСРД дій закон визначає і наявність інформації про кримінальне правопорушення, яке вчинене невстановленими особами. У разі її виявлення можуть бути вжиті: процесуальне затримання за підозрою у вчиненні злочину, тримання під вартою та інші засоби процесуального примусу з метою отримання пояснень щодо факту протиправного діяння.

Стосовно питання підстав, організації та правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій висловили свою наукову позицію Тертишник В. М. та Корнієнко М. В., котрі